

ή.) «Ἔτι καὶ τοῦτο ἠπόρηται, εἰ ἄρ-
σεν καὶ θῆλυ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐγείρον-
ται σώματα.»

θ.) «Τῷ αὐτῷ εἰ γρὴν προσέχειν τοῖς
λέγουσιν, ὅτι οὐ γνωρίζουσιν ἀλλήλους οἱ
ἀναστησόμενοι τότε ἄνθρωποι, εἰ δὲ γνω-
ρίσουσι, δικαίους μὲν ἁμαρτωλοὶ γνωρίσου-
σιν, οὐ μὴν δὲ καὶ ἁμαρτωλοὺς οἱ δίκαιοι.»

ι.) Τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ κυρῷ Ἡ-
σαΐα, περὶ τοῦ εἴτε προκόπτειν οἱ δίκαιοι
μέλλουσι κατὰ γε γνῶσιν καὶ δόξαν, εἴτε
καὶ μὴ, μετὰ τὴν ἐκείσε ἀποκατάστασιν.»

ια.) «Εἰ γρὴν προσέχειν τοῖς λέγουσιν
ὅτι φθαρτὸς ἐστὶν ὁ παράδεισος καὶ ὅτι
μετὰ τὸν σταυρὸν αὐτίκα οὐκ ἐπῆλθεν εἰς
αὐτὸν ὁ ληστής.»

ιβ.) «Τίνος ἕνεκεν ἐν ἐσχάτοις καιροῖς
ἐσαρκώθη ὁ Κύριος, καὶ διατὶ μὴ πολλῷ
πρότερον εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθε; καὶ γὰρ
εἰ προλαβὼν ἐποίησε τοῦτο, οὐκ ἂν ἐξ ἀ-
γνοίας ὁ ἀπειροπληθεὶς ἐκεῖνος λαὸς ἐν
ἀσεβείᾳ κατέλυσε τὴν ζωὴν.»

ιγ.) «Τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ κυρῷ
Γρηγορίῳ τῷ Ἀκροπολίτῃ περὶ τοῦ, εἴτε
σφαιροειδὴς ἐστὶ καὶ ἀκίνητος ὁ οὐρανός,
εἴτε καὶ μὴ, κατὰ τὸν θεῖον Χρυσόστομον.»

ιδ.) «Ἔτι καὶ τοῦτο ἠπόρηται, εἰ κα-
τὰ τὴν πρώτην ἡμέραν παρήγαγεν ὁ Θεὸς
τὸ φῶς, τίνος ἕνεκεν κατὰ τετάρτην τοὺς
φωστῆρας ἐδημιούργησε;»

ιε.) «Τῷ τιμιωτάτῳ μοναχῷ κυρῷ Ἡ-
σαΐα, εἰ κατ' εἰκόνα Θεοῦ, ὁ ἡμέτερος ἔ-
κτισται νοῦς, πῶς ἐν τῷ μὲν, συνετὸς ὁ
τοιούτος ἐστίν, ἐν τῷ δὲ, ἀσύνετος, καὶ
τίνος ἕνεκεν εἶδει καὶ ἡλικίᾳ καὶ τοῖς λοι-
ποῖς πρὸς ἀλλήλους διενηνόχασιν πάντες
οἱ ἄνθρωποι.»

ις.) «Τῷ αὐτῷ, περὶ τοῦ πῶς δεῖ πρὸς
Ἰουδαίους ἀπαντᾶν, ἡνίκα καὶ μᾶλλον ἐ-
κείνοι τὸ κατὰ Χριστὸν ἐπιχειροῦσι δια-
στρέφειν μυστήριον.»

ΧΕΙΡ. κἀ. Εἰς 8ον. Περιέχει περὶ φυ-
σικῆς ἑλλειπὸς καὶ εἰς τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ
τέλος.

ΧΕΙΡ. κβ'. Εἰς 8ον ἐκ φύλλ. 52. Πε-
(ΟΜΗΡΟΣ ΦΥΛ. Η')

ριέχει γραμματικὰς καὶ διαφόρους ἄλλας
σχολικὰς σημειώσεις.

Σμύρνη. 20 Ἀπριλίου, 1876.

ΛΟΓΟΣ

ἐκφωνηθεὶς τὴν 27ην Ἰουνίου 1876 ἐν τῷ
Μεγάλῳ Παρθενῳγαγωγείῳ τῆς Ἀγίας
Φωτεινῆς κατὰ τὴν ἀπονομὴν τῶν Ἀ-
ποστολικῶν, ὑπὸ τοῦ Καθηγητοῦ

Π. ΚΑΠΛΑΝΙΔΟΥ.

Σεβαστὴ μοι Ὀμήγευρις,

Πανταχοῦ τῆς ὑψηλίου, ἐνθα ἡ Σοφία
ὠκοδόμησεν ἑαυτῇ οἶκον καὶ ὑπῆρξε
στόλους ἐπὶ, πανταχοῦ σχεδὸν ἄγονται
κατὰ ταύτην τὴν ὥραν τοῦ ἔτους σεμνο-
πρεπεῖς ἑορταὶ καὶ κοιναὶ πανηγύρεις, καὶ
πανταχοῦ παρατίθεται πνευματικὴ πανδαι-
σία, δι' ὑψηλοῦ κηρύγματος ἀπαξᾶπάντων
συγκαλουμένων, ἵνα μετάσχωσι τούτων.

Καὶ ἰδοὺ ἐνθεν μὲν οἱ φιλόμουσοι ἐν προ-
θυμίᾳ συρρέουσιν, οἷον σμήνη μελισσῶν ἀ-
δινάων, εἰς τοὺς σεμνοὺς ναοὺς τῆς εἰρή-
νης, εἰς τὰ ἱερὰ καθιδρύματα τῆς θεαρέ-
στου φιλοπονίας, εἰς τοὺς κουροτρόφους
τῶν Μουσῶν ἀγαθοὺς λειμῶνας, ἵνα θεά-
σωνται τοὺς ἀγῶνας μετὰ πατριωτικῆς ὑ-
περηφανείας, ὥς χορηγοὶ, εὐεργέται, ἵνα
δρέψωσιν ἀρτιδρεπεῖς καὶ νεωποὺς καρποὺς
τῆς σοφίας παρὰ τῶν τέκνων αὐτῶν καὶ
οἰκείων, ὥς γονεῖς ἢ προστάται, ἵνα συμ-
πανηγυρίσωσιν ἀπαξᾶπλῶς, ὥς πολῖται.
Ἐνθεν δὲ τὸ κατὰ Περικλέα τὸν πάνυ εὐ-
ῶδες ἔαρ τοῦ ἔτους, ἡ χρυσαυγὴς τῆς ἡμέ-
ρας πρώτα, ἡ θαλερὰ δηλονότι νεότης,
μετὰ παλμῶν τῆς καρδίας καὶ τῆς δεού-
σης αἰδημοσύνης παρίσταται πρωταγωνι-
στοῦσα, ἵν' ἐπιδείξηται φιλοτίμως τί ἐρ-
ρεξε καὶ τί οἱ δέον οὐκ ἐτελέσθη, ὅπως
ἀπολαύσῃ δικαίως τῆς ἀντιμισθίας τῶν
πόνων.

Τοιαῦται δὲ ἑορταὶ καὶ δημόσιοι πανη-

γύρεις τελούμεναι ἐπισήμως λίαν λυσιτελοῦσιν εἰς τὴν πρόδον τῶν μαθητευομένων. Διότι οὕτω παρουσιάζεται ὄντως καιρὸς εὐπρέδεκτος πᾶσιν, ἵν' ἅμα μὲν οἱ αἰὲν ἀριστεύοντες καὶ ὑπείροχοι ὄντες ἄλλων ἀναιμάκτως νικήσαντες ἐν τῷ καλῷ τῆς δοκιμασίας ἀγῶνι εὐφρανθῶσι δικαίως ἀποκομιζόμενοι στέφανον τῆς ἀρετῆς καὶ ἐπιμελείας, ἅμα δὲ οἱ τούτων ἀπολειπόμενοι τὰς ἐλλείψεις συναισθανθῶσι καὶ σωτήριον μάθημα ἀπὸ τούτου λαβόντες φιλοτιμῶνται καὶ οὗτοι νᾶ τρέχωσιν ἐναμίλλως κατόπιν τῶν προπορευομένων.

Τοιοῦτοι δὲ τῆς διανοίας ἀγῶνες καὶ παρ' ἡμῖν ἀγόμενοι ἐτῆσιως χάριν γενναίας ἀμίλλης καὶ ἀμοιβαίας διδασκαλίας καὶ κατὰ τοῦτο τὸ ἔτος ἐτελέσθησαν ἤδη μετὰ τῆς προσηκούσης λαμπρότητος. Ἡ δὲ ἡμετέρα Κοινότης ἀπὸ μηνὸς παρίστησιν ἤδη τὸ τερπνὸν θέαμα τούτων ἀποκομιζομένη τὴν τῆς σοφίας προσδοκωμένην ἐπικαρπίαν. Πόσω δὲ εὐφρόσυνον καὶ πόσω παρήγορον εἶναι ὅτι, ἐνῷ ἄλλαι περὶ ἡμᾶς κοινωνίαι σπαράσσονται πρὸς ἀλλήλας ὑπὸ πάλης θανατηφόρου, καὶ καθ' ὃν χρόνον λαίλαπες, τρικυμῖαι, διαδεξάμεναι, ὥς μὴ ὦφελε, τὴν προτέραν γαληνιαίαν καὶ αἰθρίαν ἀτμόσφαιραν διατελοῦσιν εἰσέτι, σπουδαῖα δὲ ζητήματα τῆς ἡμέρας συνταράσσουσι τὸν ὀρίζοντα καὶ ἀπασχολοῦσι τὴν προσοχὴν τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, παρ' ἡμῖν τριςχίλιοι σχεδὸν νέοι καὶ διςχίλιοι περίπου νεάνιδες ἐπιτυχῶς ἀγωνίζονται, οἱ δὲ φιλόμουσοι τῶν Σμυρναίων πάνυ φαιδρῶς διατίθενται ὅτι τοσούτων ὠφελημάτων ἀπολαύουσι πάντες παῖδες, ἔφηβοι, κοῦροι καὶ ἀδμήτες παρθένοι!

Εἰς τὸ γενικὸν καὶ συντελεστικώτατον τοῦτο ἔθιμον ἐπόμενον καὶ τὸ μέγα τοῦτο τῆς Ἀγίας Φωτεινῆς Παρθεναγωγείου πανδήμως ἐτέλεσε καὶ ἐφέτος τοὺς ἐνιαυσίους πνευματικούς ἱεροὺς τοῦ ἀγῶνας. Κατ' αὐτοὺς δὲ αἱ μὲν ἐν αὐτῷ φοιτῶσαι μαθήτριάι καταβαλοῦσαι καθ' ὅλον τὸ ἔτος φανερὰν κρηπίδα τῆς ἐλληνοπρεποῦς αὐτῶν ἀγωγῆς καὶ ὀρησκειτικῆς παιδεύσεως κατ-

ήρχοντο εὐσχημόνως εἰς δημοσίας δοκιμασίας, ἵν' ἐπιδείξωνται φιλοτίμως τὸ πειθὸν καὶ ποσὸν τῆς ἑαυτῶν προόδου. Ἡ δὲ Πατρίς διὰ τῶν Γονέων, τῶν Προστατῶν, τῶν Ἐφόρων καὶ μεσοῦσης θεωρείας παρίστατο προσδοκῶσα νὰ ἴδῃ μετ' εὐφροσύνης πῶς ἐκπαιδεύονται καὶ ὁπόσαι αἱ προσφιλεῖς αὐτῆς θυγατέρες, ὁποῖον ζῆλον κατέβαλεν ἕκαστος τῶν εἰς τὸ Παρθεναγωγεῖον φοιτῶντων καὶ πόσον καρπὸν ἀπέδωκε τοῦτο ἀντὶ τῶν μόχθων αὐτῆς καὶ δαπάνης. Ἡ δὲ Πατρίς τῆς Πατρίδος, ἡ ἁγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία, ἐτίμα αὐτοπροσώπως τὰς δημοσίας αὐτὰς ἐξετάσεις, ἵνα βεβαιωθῇ ἐκ τοῦ σύνεγγυς πῶς ἀνατρέφονται πνευματικῶς καὶ πῶς διδάσκονται ἐν αὐτῷ τὰς ἀποκεκαλυμμένας τοῦ Θεοῦ ἀληθείας αἱ νεαρῶταται λάτρεϊς τοῦ οὐρανίου αὐτῶν Νυμφίου.

Ὡς τε τούτων συντελεσθέντων τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ ὑπελείπετο ἤδη νὰ δειχθῇ τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀγῶνων. Καὶ ἰδοὺ ἀποκεῖται σήμερον νὰ ἐπιδεθῇ δημοσίᾳ τὸ ἔπαθλον τῆς νίκης, ὁ στέφανος τῆς δικαιοσύνης, τὸ πρῶτον κατὰ Πίνδαρον ἀριστεῖον, εἰς ἐκείνας τὰς μαθητριάς, αἵτινες ἐν πόνοις μεγάλοις καὶ ἐν ἀγρυπνίαις πολλάκις τὸν ἀγῶνα τὸν καλὸν ἠγωνίσαντο, τὸν δρόμον ἐτέλεσαν καὶ τὴν πίστιν ἐτήρησαν.

Φαιδρὰ λοιπὸν ἑορτὴ καὶ πολλῆς ἀγαλλιάσεως πνευματικῆ πανήγυρις ἐστὶν ἡ ἡμέρα αὕτη. Τὸ δὲ χαρμύσυνον τῆς ἡμέρας περικοσμεῖ καὶ ἐπιλαμπρύνει ἐνθεν μὲν ἡ ἐπίσημος παρουσία τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου, τῶν ἀξιοτίμων Ἐφόρων, Ἐπιφανῶν Λογίων καὶ πολιτῶν φιλομούσων, ἐνθεν δὲ τὰ Σμυρναῖα κάλλη πάντα, ἡ εὐγενὴς τοῦ γυναικείου φύλου χορεία ἐπὶ φιλοκαλίᾳ διαπρέπουσα καὶ φιλομαθείᾳ.

Ἀλλ' ἐν ἡμέρᾳ τοιαύτῃ, καθ' ἣν στεφανοῦνται αἱ νομίμως ἀθλήσασαι καὶ ἀπολύονται σύναμα αἱ σὺν Θεῷ δολιχοδρομήσασαι τὸ μαθητικὸν αὐτῶν στάδιον, ἐκφωνεῖται κατ' ἔθος λόγος τις ὁ προσήκων εἰς ἐπισφράγισιν τῶν ἀγῶνων. Διὸ κατ' ἐντολὴν ἀνωτέραν μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ

ἐπὶ τὸ βῆμα παρέρχομαι, ὅπως, ὅση μοι δύναμις, ἐκπληρώσω κατὰ καθῆκον τὸ ἀρχαῖον καὶ καλὸν τοῦτο ἔθιμον.

Πλὴν προτιθέμενος νὰ λαλήσω ἐνώπιον τοιοῦτου λαμπροῦ Συλλόγου πάνυ περιττὸν ἔθεωρησα νὰ πραγματευθῶ ἤδη ζήτημα περὶ κλήσεως λόγου χάριν, περὶ τιμῆς ἢ προσορισμοῦ τοῦ θήλειος γένους, ἢ ἀνισομέρει τῇ πολιτείᾳ, τῇ κοινωνίᾳ καὶ τῇ οἰκογενεῖᾳ νὰ ἀναπτύσσωνται, ὡς ἀρμόζει, τὰ διανοητικὰ τῆς γυναικὸς χαρίσματα καὶ προσόντα· διότι ἅμα μὲν ἀρκούντως ἐσαφηνίσθησαν ταῦτα ὑπὸ διαφόρων λογίων ἐν περιστάσεσι παρομοίαις, ἅμα δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ Καθίδρυμα ἀνέλαθεν ἀπὸ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου νὰ ἐπιλύσῃ διὰ πραγμάτων τὸ σπουδαιότατον καὶ δυσχερέστατον ζήτημα εἰς ἀναρίθμους μεταδιδὼν ἑλληνίδας τὰς ἐν παντὶ τῷ βίῳ λυσιτελοῦσας γνώσεις. Διὸ ἐξελεξάμην τι τῶν ἀπὸ τῆς πατρίδος ἡμῶν ἱστορίας, ἵνα ὁμιλήσω ἐνταῦθα, ὅπερ τὰ μάλα μὲν διαφέρει τῇ ἀνθρωπότητι πάσῃ, περιποιεῖ δὲ τιμὴν μεγίστην εἰς τε τὸ φύλον, εἰς ὃ ἀνήκε τὸ ἱστοροῦμενον πρόσωπον, καὶ εἰς τὸ γένος, οὗτινος μέλος ὑπῆρχε τοῦτο, ἵν' οὕτως ἀναζωπυρῇσιν τὴν φιλοτιμίαν τῶν Σμυρναίων πρὸς ἀπομίμησιν τῶν ἀρετῶν τῆς παρθένου, τῆς σεμνῆς καὶ ὡραίας Ὑπατίας τῆς φιλοσόφου. Θέλω δὲ πραγματευθῆναι τὸ θέμα μου τοῦτο κατὰ τὰς ἀσφαλεστάτας πηγὰς (1) ὡς οἶόν τε συντομώτατα· διότι καὶ ἐκ τῶν ἡμετέρων ἐπιφανέστατος λόγιος ἀνέπτυξεν ἤδη τοῦτο ἐπιστημονικῶς καὶ εὐγλώττως, διεξοδικώτερον καὶ λεπτεπιλέπτως. (2).

Ἀφοῦ ὁ θαυμαστὸς, ὡς γνωστὸν, τῆς ἀρ-

(1) Ἰωάννου Δονατσῶνος μετάφρ. Ἰωάννου Βαλέττα τομ. 2. σελ. 384 ff ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλλ. φιλολογίας. Κuno Fischer ἱστορίαν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλοσοφίας. A. Schwogler μετάφρ. Δ. Χαντζερῆ ἱστορίαν τῆς παρ' Ἑλλήσι Φιλοσοφίας. Κωνσταντίνου Παπαρηγοπούλου ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους τόμ. 2 καὶ 3.

(2) Ὁ Κ. Κ. Καλλιᾶδης ἐν τῇ ἐπετείᾳ πανηγύρει τοῦ Ἑλληνικοῦ φιλολογικοῦ Συλλόγου ἐν Κωνσταντινουπόλει τῇ 1874. Γδν περὶ Ὑ-

πατίας Ἑλλάδος κόσμος, Κύριοι, διὰ πολλοὺς λόγους καὶ διαφόρους ὑπέκυψεν εἰς τὴν τῶν Μακεδόνων κυριαρχίαν, ὃ δὲ ἑλληνισμὸς περιεβλήθη τὴν μοναρχικὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου πορφύραν, ὃ ἄπειρος διανοητικὸς, τεχνικὸς καὶ πολιτικὸς θησαυρὸς, ὅστις παρήχθη, ἐτελειώθη καὶ ἐσωρεύθη ἐν τῇ μικρᾷ γωνίᾳ τῆς γῆς, ἐν Ἑλλάδι, μετεδόθη ἐπιτηδείως διὰ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ εἰς τὸ ἀχανὲς ἐκείνο Μακεδονικὸν κράτος. Ἡ μετάδοσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἡ πανταχοῦ γῆς διάχυσις τοῦ θησαυροῦ ἐκείνου κατέστησε κατ' ὀλίγον πάντα τὰ ἔθνη τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως δεκτικώτερα εἰς τὸ ν' ἀσπασθῶσι κατόπιν τὰς καινοτομίας τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ διεπράξατο ἐπὶ τέλους μεταξὺ τῶν Ἀσιανῶν καὶ τῶν Ἑλληνικῶν δοξασιῶν τὴν συγχώνευσιν ἐκείνην τὴν τοσούτῳ ἐπιτηδείαν εἰς τὴν πρόοδον τοῦ νέου θρησκευματος. Ἡ ἑλληνικὴ παιδεία ἐν γένει, ἥτις ἔκτοτε ἐμαράνθη ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς Πατρίδι, ἤκμαζεν ἐν Περγᾷ, ἐν Σμύρνῃ, ἐν τῇ Ἐφέσῳ, καὶ ἐν πάσῃ τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, ἐν Ἀντιοχείᾳ καὶ Παλαιστίνῃ, ἐν τῇ Συρίᾳ, καὶ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ εἶχε σπουδαιότατον κέντρον τὴν πόλιν τοῦ μεγαλοφυοῦς βασιλέως, τοῦ δαιμονίου ἀνδρὸς ἐκείνου, ὅστις, ἐνῶ σὺνταγμα καὶ ἐμάχετο καὶ ἐκυβέρνηε καὶ κατέλυε καὶ ἐδημιούργει, ἐπὶ τῷ ἰδίῳ σὺτοῦ ὀνόματι ἔθετο τὸν θεμέλιον λίθον τῆς Ἀλεξανδρείας, διορῶν βέβαια ὅτι αὕτη διὰ τὰ φυσικὰ τῆς πλεονεκτητήματα ἔμελλε ν' ἀποβῇ μετ' ὀλίγον μεγίστη, λαμπροτάτη καὶ πολυανθρωποτάτη πόλις· ὅπως δὲ πράγματι καὶ συνέβη.

Ἡ πόλις αὕτη κτισθεῖσα διὰ τοῦ περιφήμου Δεινοκράτους ἐν σχήματι Μακεδονικῆς χλαμύδος οἶονεῖ ταῶς ἀναπεπταμένης ἔχων τὰς χρυσὰς πτέρυγας τοῦ ἐπὶ τῆς στερεᾶς τῆς παρακειμένης εἰς τὴν παρ' Ὀμήρῳ θρυλουμένην νῆσον Φάρον μεταξὺ

πατίας λόγον τοῦ Κυρίου Κ. Καλλιᾶδου εἶχον ὑπ' ὅψιν εἰς τὴν μελέτην μου.

τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τῆς Μαρεώτιδος λίμνης ἐγένετο ἡ πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου ἀντὶ τῆς πρότερον πρωτεύουσας Μέμφιδος καὶ ὁσημέραι ἐβελτιοῦτο ὑφ' ὅλας τὰς ὄψεις, ἐπὶ δὲ τῆς ἀρχῆς τῶν Πτολεμαίων προήχθη ἐπὶ τὸ μείζον διὰ συγκροτήσεως πλουσιωτάτων Βιβλιοθηκῶν καὶ δι' ἰδρύσεως πολυειδῶν φυτωρίων τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν. Ὡς τε ἡ Ἀλεξάνδρεια ἀνεδείχθη ἀντίπαλος τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν, τῆς κοσμοκράτορος Ρώμης καὶ τῆς μετέπειτα νέας Ρώμης, τῆς ὡραίας Κωνσταντινουπόλεως, καὶ κατέστη ἐπὶ πολλάς ἑκατονταετηρίδας τὸ κέντρον τοῦ παγκοσμίου ἐμπορίου, τοῦ ἰδιάζοντος Ἑλληνισμοῦ, καὶ τῶν Γραμμάτων ἐν γένει.

Τῷ ὄντι ἐν αὐτῇ τῇ πόλει προέκυψεν ἡ Γραμματική, ἡ κυρίως Φιλολογία, καὶ ἡ Κριτική αἱ δὲ θετικαὶ ἐπιστῆμαι, ἡ Μαθηματικὴ λόγου χάριν, ἡ Φυσικὴ καὶ ἡ Ἀστρονομία ἔλαβον ἐπίδοσιν μεγαλειτέραν τῆς προηγουμένης τοῦ Ἑλληνισμοῦ περιόδου. Ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἰδέαι παντὸς εἶδους καὶ πάσης φύσεως ἀνταλλασσόμεναι ἀεννάως παρήγαγον τὸν διανοητικὸν ὀργασμὸν ἐκεῖνον, ἐξ οὗ ἐπήγασαν τόσα συστήματα φιλοσόφων καὶ τόσας Σχολαί. Καὶ ἐν αὐτῇ τέλος τῇ πόλει ἰδρύθη τὸ περιδοξὸν Μουσεῖον ἐκεῖνο, ἐνθα συνήρχοντο καὶ συνειργάζοντο ἄνδρες ἐλλόγιμοι καὶ διάπυροι ἐρασταὶ τῶν ἐπιστημῶν, τῶν Γραμμάτων, καὶ τὸ ὅποιον Μουσεῖον ἐν τῇ προβάσει τοῦ χρόνου ὑψώθη εἰς περιωπὴν Σχολῆς ἀληθῶς ἐγκυκλοπαιδικῆς, ἐν ᾗ περὶ τὸ 200ὸν ἔτος μετὰ Χριστὸν ἐγεννήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἡ Ἐκλεκτικὴ ἡ Νεοπλατωνικὴ ἡ Ἀλεξανδρινὴ καλουμένη Φιλοσοφία.

Ἡ Ἀλεξανδρινὴ αὕτη Σχολή, συγκροτομένη ὑπὸ εὐαρίθμων μὲν ἀνδρῶν, ἀλλὰ δοκιμωτάτων περὶ τὴν φιλοσοφικὴν ἔρευναν, ἡγωνίζετο ἐνθεν μὲν νὰ καταστήσῃ λογικώτερον πᾶν ὅ,τι παράλογον εἶχεν ἡ πολυθεία, ἐνθεν δὲ νὰ ἐρμηνεύσῃ ἐπὶ τὸ φιλοσοφικώτερον πᾶν ὅ,τι ὑπερβαῖνον τὴν δύναμιν τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας περιείχεν

ἡ φύσις τῆς θεότητος, ὥπως ἀντελαμβάνετο αὐτῆς ὁ Χριστιανισμός. Διὸ ἤνωσε πάντα τὰ φιλοσοφικὰ συστήματα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ παρ' αὐτοῖς ἀφῆκε νὰ φέρῃ τὰ πρῶτα τὸ τοῦ Πλάτωνος σύστημα. Ἐπειδὴ δὲ εὐρίσκετο μετὰ τὴν Ἀσίαν, Ἀφρικὴν καὶ Εὐρώπην, ἐπειράθη νὰ συμβιβάσῃ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα μετὰ τοῦ Ἀνατολικοῦ καὶ τὴν ὁρησκειαν μετὰ τῆς Φιλοσοφίας, ἀλλ' ἐν τῇ διδασκαλίᾳ αὐτῶν ἀφῆκε νὰ ὑπερέχῃ τὸ ὁρησκευτικὸν αἶσθημα καὶ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἀνατολικοῦ πνεύματος, ἐξ οὗ προέκυψεν ὁ δεσπώσας αὐτῆς μυστικισμός.

Κορυφαῖος δὲ τῶν ὁπαδῶν τῆς Ἀλεξανδρινῆς Σχολῆς ταύτης ἦν ὁ ἐκ Λυκουπόλεως τῆς Αἰγύπτου Πλωτῖνος, ὅστις παραδέχεται μὲν τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον καὶ ἐν γένει τὴν φιλοσοφίαν τοῦ Πλάτωνος, κατὰ τοῦτο ὅμως νεωτερίζει ὅτι οὗτος πρεσβεύει τὴν διὰ τῆς βουλήσεως καὶ ἀρετῆς ἔνωσιν τῆς ψυχῆς πρὸς τὸν Θεὸν καὶ συμβουλεύει ὥς μέσον ἀσφαλὲς ἀκριβοῦς ἐφαρμογῆς ταύτης τῆς θεωρίας «τὸ διάγειν βίον ἀγγελικὸν ἐν τῷ σώματι». Ἡ Σχολὴ αὕτη ἀκμάζουσα ἐπὶ Πλωτίνου, Πορφυρίου καὶ Πρόκλου κατεκρημνίσθη ὑπὸ τῶν διαδόχων αὐτῶν μέχρι Θεουργίας καὶ μέχρι μαγείας, καὶ ἤθελεν ἀναμφιβόλως ἐκπνεῦσαι ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐν ᾗ ἔκειτο ἡμιθανής, ἐὰν ἡ ζωὴ αὐτῆς μὴ παρετείνετο ὑπὸ ἀνελπίστου καὶ ἰσχυρᾶς θεραπείας, σπανίας καὶ μοναδικῆς γυναικὸς, ἥτις ὑπῆρξεν ἡ τελευταία ἀκτίς τῆς Νεοπλατωνικῆς Σχολῆς ταύτης καὶ τὸ ὕπατον κλέος. (1) Αὕτη δὲ ἡ γυνὴ ἦτο ἡ φιλόσοφος Ὑπατία.

Ἡ Ὑπατία ἐγεννήθη ἐν τῇ πόλει τοῦ Ἀλεξανδρου πιθανῶς τῷ 380ῷ ἔτει μετὰ Χριστὸν ἐν κύκλῳ τινὶ καθαρῶς ἐπιστημονικῷ, ἔχουσα πατέρα μὲν ἓνα τῶν ὀνομαστοτέρων μαθηματικῶν καὶ φιλοσόφων τῶν χρόνων ἐκείνων, Θεώνα τὸν ἐξ Ἀλεξανδρείας, ὅστις προεῖδε καὶ πρεῖπεν ἐκλειψῖν τινα τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης τῷ 365ῷ ἔτει συμβᾶσαν, ἀδελφοὺς δὲ, Ἀθα-

(1) Λόγος Κ. Καλλιάρχου.

νάσιον καὶ Ἐπιφάνιον, οἵτινες ἐνησχολοῦντο περὶ τὴν Φιλοσοφίαν καὶ τὰς Μαθηματικὰς ἐπιστήμας. Ἐπειδὴ δὲ περὶ τῆς μητρὸς αὐτῆς οὐδεὶς οὐδαμοῦ γίνεται λόγος, ἡ Ὑπατία φαίνεται ὅτι νηπιόθεν ἐστερήθη τῆς μητρικῆς ἀγαπῆς, ἐπομένως ἡ παιδικὴ αὐτῆς ἡλικία παρῆλθεν ἐν μέσῳ τῶν θωπειῶν, τῶν τρυφεροτήτων τῆς πρὸς αὐτὴν ἀγάπης τοῦ φιλοστόργου πατρὸς τῆς καὶ τῶν ἀθώων ἀσχολιῶν τοῦ, εἰς ὃ ἐφοίτα, σχολείου. Καὶ ἡ μὲν νεότης αὐτῆς εὐρίσκετο ἐν τῇ πρώτῃ ἀκμῇ της, ἡ δὲ καρδία αὐτῆς ἀμέτοχος ὕλως καρδιοδύκτου αἰσθήματος, ἓνα μόνον ἡσθάνετο πόνον, τὴν στέρησιν τῆς μητρὸς της, καὶ ἓνα μόνον ἔτρεφε πόθον, τὴν ἀπόκτησιν ἐπιστήμης. Μέγας δὲ θόρυβος ἐγίγνετο ὑπὸ πάντων περὶ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς καὶ τοῦ κάλλους. *Ἦν γὰρ σφόδρα καλὴ τε καὶ εὐειδής.* (1) Ἀλλ' ἡ ψυχὴ τῆς Ὑπατίας εἶναι ἀδάμας δυσεύρετος. Τὸ αἰσθημα τῆς αἰδοῦς καὶ τῆς σωφροσύνης καθιστῶσιν αὐτὴν ἐρασμιωτέραν καὶ ὑπὸ πάντων τῶν ἀνθρώπων ἐκτιμωμένην. Ἡ Ὑπατία εἶναι μετριοφρων καὶ ἀληθής, ἀφελής καὶ ἀθώα, ὥς τέκνον τῆς φύσεως. Μακρὰν εἰσιν ἀπὸ τῆς καρδίας αὐτῆς αἱ κολακεῖαι, αἱ περιποιήσεις καὶ αἱ κακίαι αἱ τὰ θεμέλια τῶν οἰκογενειῶν καταστρέφουσιν ἄρδην. Τὸ δένδρον τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθήματος ἔχει τὰς ρίζας ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῆς βαθέως ἐκτεταμένης. Ἡ Ὑπατία γινώσκει ὅτι ὁ Ζεὺς διοικεῖ ἔτι τὸν κόσμον τοὺς δυστυχεῖς προστατεύων καὶ ἀποδίδους δόξαν τοῖς ἐναρέτοις· διὰ τοῦτο καὶ ὑποτάσσεται εὐχαρίστως εἰς τὸ θεῖον αὐτοῦ θέλημα. Οἱ λόγοι αὐτῆς οὐδέποτε ἐξέρχονται τῶν ὁρίων τῆς παρθενικῆς κοσμιότητος. Εἶναι δὲ ἐχθρὰ τῆς ἀδολεσχίας, τῆς φλυαρίας καὶ τῆς κακολογίας, αἵτινες καταμαστιζοῦσι τὰς ἐπιπολαίους γυναῖκας. Εἰς τὸ ἄνθος τῆς ἡλικίας της οὐσα ἀποστρέφεται, ἀηδίζει τὰ ψιμνύθια καὶ ἐν γένει τὰ ἐπίκτητα κάλλη· εἶναι αὐτὴ φυσικὰ ὡραία· οὐδὲ καταναλί-

σκει τὸν βίον αὐτῆς εἰς τὴν μαλθακότητα καὶ τὴν ὀκνηρίαν. Τὰ ὄνειρα αὐτῆς καὶ οἱ πόθοι εἰσὶν ἰνδάλματα τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν Μουσῶν, μεθ' ὧν ἡγάπα πολὺ νὰ συμπαίζη, ἐκμυζῶσα ὥς ἄλλη μέλισσα ἐκ τοῦ εὐανθοῦς αὐτῶν λειμῶνος τὸ ἡδύτατον μέλι ἐκεῖνο, ὅπερ δεόντως ἐναποταμιευόμενον ἐν τοῖς μυχοῖς τῆς καρδίας δύναται καὶ τὸν βίον ἅπαντα τοῦ ἀνθρώπου νὰ γλυκάνῃ καὶ πολλὰ καὶ καλὰ ἐφόδια εἰς αὐτὸν νὰ παράσχη. Ἡ Ὑπατία ἐν ἄλλοις λόγοις εἶναι πνεῦμα ἐνσαρκωθὲν, εἶναι ἄγγελος, ὥς πρέπει νὰ ᾔῃαι πᾶσα νεᾶνις, ἐξ ἧς ἐξήρτηται εἰς τὸ μέλλον ἡ εὐτυχία τῆς οἰκογενείας, ἡ εὐδαιμονία τοῦ ἑαυτῆς συζύγου καὶ τὸ εὖ εἶναι τῶν τέκνων αὐτῆς.

Ὡ πόσον ἐπηρεάζει τὴν κοινωνίαν μία μόνη τοιαύτη γυνή, καὶ πόσω χορηγεῖ ἐπὶ πάντας ὅ,τι πολυετῆς διδασκαλία ἀδυνατεῖ νὰ κατορθώσῃ! Τοιοῦτος ἦτο καθόλου ὁ χαρακτήρ τῆς καλῆς αὐτῆς Ἑλληνίδος, τοῦ πολυτίμου ἀδάμαντος τούτου, οὔτινος αἱ πολυάριθμοι μαρμαρυγαὶ ἐσαεὶ καταλαμπρυνοῦσι τὸν κόσμον τὸν γυναικεῖον.

Περατώσασα δὲ τὰς σπουδὰς της ἡ Ὑπατία παρὰ τῷ πατρὶ αὐτῆς Θεῶνι, εἰ καὶ ἀνεδείχθη αὐτοῦ πολλῶν ὑπερτέρα καὶ ἦν ἀστρονόμος, γεωμέτρης καὶ θεολόγος, διψῶσα ὅμως εὐρυτέρας παιδείας μετέβη εἰς κοσαέτις περίπου εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας. Ταχέως δὲ καὶ ἐκεῖ κατέστη περιώνυμος διὰ τε τὴν νεαρὰν αὐτῆς ἡλικίαν, διὰ τε τὴν ἐξαισίαν καλλονῆν της, ἀλλὰ μάλιστα διὰ τὴν σεμνότητα καὶ τὴν ἀρετὴν της.

Εἰ καὶ ἡ παιδεία, ὥς εἶπον προηγουμένως, εἶχεν ἐκπαλαὶ παρακμάσει ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῆς πατρίδι, ἐν Ἀθήναις ὅμως καὶ τότε ἐδιδάσκετο προσκηκόντως ἡ ἀμίμητος γλῶσσα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Δημοσθένους, ἐσώζοντο ἔτι τὰ ὀνόματα τῶν πραγμάτων καὶ διατηροῦντο ἀκόμη αἱ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἡ δὲ παράστασις αὐτῆς δράματος ἀειμνήστου τελουμένη διὰ λόγων ψιλῶν, ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ τούτου τοῦ χώρου, ὑπὸ τὸν αἴθριον οὐρανὸν τοῦ ὁποῖου τὸ δράμα τοῦτο πράγματι εἶ-

(1) Σουῖδ. λεξικ. τομ. II. σελ. 3683.

χεν ἄλλοτε διεξαχθῇ, καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ τῶν λαμπρῶν αὐτοῦ μνημείων ἀκεραίων ἔτι ἱσταμένων, δὲν ἠδύνατο ἢ νὰ ἔχη ἀκαταμάχητόν τινα χάριν καὶ νὰ ὑποτρέφῃ αἰσθήματα, τὰ ὅποια δὲν ἦσαν πάντοτε ἀγενῆ. Αἱ Ἀθηναῖοι λοιπὸν, εἰ καὶ ὁμοιάζον τότε πρὸς ἐκείνους τοὺς γέροντας, οἵτινες διαπράξαντες ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἡλικίας ἔργα εὐκλεῆ καὶ μεγάλα, τέρπονται περὶ τὰ τέλη τοῦ βίου διηγούμενοι τὰ ἀξιόμνημόνευτα γεγονότα, μετὰ τῶν ὁποίων ὑπάρχει τὸ ὄνομα αὐτῶν συνδεδεμένον, ὅμως αἱ Ἀθηναῖοι εἶχον καὶ τότε ἄνδρας περιφανεῖς καὶ κατὰ πᾶσαν παιδείαν ἐμπειροτάτους, οἵτινες παντοῖα διδάσκοντες φιλοσοφικὰ συστήματα ἀπείρους ἡρίθμουν ἀκροατὰς συρρέοντας ἐξ Ἀσίας, Αἰγύπτου καὶ Ἰταλίας.

Ἐνταῦθα δὲ μετὰ τῶν φιλοσόφων τοῦ τετάρτου αἰῶνος διέπρεπε Πλούταρχος ὁ Νεστορίου ἐξ Ἀθηνῶν, ὅστις καὶ μέγας ὑπὸ πάντων ἀπεκαλεῖτο. Οὗτος, εἰ καὶ δὲν περιεφρόνει τὰς θεουργικὰς καὶ μαγικὰς προλήψεις τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἐνθερμος ὅμως ὁπαδὸς τοῦ ἐκλεκτισμοῦ ὦν, πρὸ πάντων ἄλλου ἐδίδασκε τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλην δημοσίᾳ ἐν πλήθει μεγάλῳ, καὶ κατ' ἰδίαν ἐν ἐκλεκτῷ καὶ περιωρισμένῳ ἀκροατηρίῳ. Ἡ Ὑπατία λοιπὸν ἡξιώθη ν' ἀκροασθῇ τῶν τε δημοσίων αὐτοῦ μαθημάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς μυστικῆς του διδασκαλίας, τῆς φιλοσοφικῆς καὶ ὀρησκειτικῆς, μετὰ τῶν λοιπῶν εὐαρίθμων μεμνημένων. «Οὐ γὰρ ἦν τις αἰσχύνῃ ἐν μέσῳ ἀνδρῶν παρεῖναι αὐτῇ» (1) πᾶσι γὰρ δι' αἰδοῦς ἦν τῇ τῆς σωφροσύνης ὑπερβολῇ». (2) Οὕτω δὲ εἶχε μορφωθῇ κατὰ πάντα ἡ Ὑπατία, τοσαύτας δὲ ἐγκυκλοπαιδικὰς γνώσεις εἶχεν ἀποκτήσει καὶ τοσοῦτον ἐπιτυχῶς εἶχεν ἐξασκήσει τὴν φιλοσοφικὴν αὐτῆς κρίσιν, ὥστε διδάξασα ἐν

Ἀθῆναις ἐπὶ τινα καιρὸν δημοσίᾳ προσέεικυε πλῆθος ἀκροατῶν καὶ ἡ φήμη αὐτῆς ἐξετείνετο ὁσημέραι ὑπερακοντίσασα καὶ αὐτὴν τὴν φήμην τῆς Πλουταρχείου διδασκαλίας.

Ἐπανελθοῦσα δὲ εἰς τὴν πατρίδα αὐτῆς Ἀλεξάνδρειαν καὶ εὐροῦσα τὸ μὲν περίφημον ἐκεῖνο Μουσεῖον ἤδη κατεστραμμένον, τὸ δὲ ἀντικαταστήσαν αὐτὸ Σεραπεῖον κεκλεισμένον αὐτοκρατορικῶς δόγματι τοῦ Μεγάλου Θεοδοσίου μετέτρεψε τὸν ἴδιον αὐτῆς οἶκον εἰς κατοικητήριον τῶν Μουσῶν, καὶ ἐκεῖ ἐξηγεῖτο δημοσίᾳ τὸ ὕψος τῆς Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, διδάσκουσα ταυτοχρόνως τὴν Φυσικὴν, τὴν Ἀστρονομίαν, τὰ Μαθηματικά τοῦ Ἀπολλωνίου καὶ Διοφάντου καὶ ἰδίως τὴν Γεωμετρίαν, ἐξ οὗ ἔλαβεν ἀποκλειστικῶς τὴν προσωπομίαν Γεωμετρικῇ. Ἡ δὲ πρωτεύουσα τῆς Αἰγύπτου, ἡ Ἀλεξάνδρεια, μετετράπη ἐπὶ τινος χρόνου εἰς πρωτεύουσαν τοῦ κόσμου χάριν τῆς Ὑπατίας. Καὶ τῷ ὄντι δότι αὕτη «ἐπὶ τοσοῦτον προὔβη παιδείας, ὥστε ὑπερακοντίσαι τοὺς κατ' αὐτὴν φιλοσόφους, τὴν δὲ Πλατωνικὴν ἀπὸ Πλωτίου καταγομένην διατριβὴν διαδέξασθαι καὶ πάντα τὰ φιλόσοφα μαθήματα τοῖς βουλομένοις ἐκτίθεσθαι. Διὸ καὶ οἱ πανταγόθεν φιλοσοφεῖν βουλόμενοι κατέτρεχον πρὸς αὐτὴν.» (1)

Καίπερ δὲ ἐν ἀκμῇ κάλλους καὶ νεότητος ἔτι οὕσα ἡ Ὑπατία, οὐδέποτε ὅμως ἐπελάθετο ὅτι αἱ Μοῦσαι διετέλουν πάντοτε παρθένοι διὸ διῆγε εἶον σωφρονέστατον ἔρῳσα μόνον τῆς ἐπιστήμης.

Μεταξὺ δὲ πάντων τῶν ἀναρίθμων ἀκροατῶν αὐτῆς, οἵτινες ἀνῆκον εἰς πάσας τὰς τάξεις τῆς κοινωνίας, τὰ πρῶτα φέρει ἀνὴρ ἐπιφανέστατος ἰδιάζουσαν καὶ ἐξαιρετικὴν θέσιν κατέχων ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ, ὁ Πτολεμαῖδος Ἐπίσκοπος, ὁ ἐκ Κυρήνης Συρέσιος. Ὁ διάσημος αὗτος τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας Πατὴρ καὶ ὅτε ἦν ἐθνικὸς, ἀλλὰ καὶ χριστιανὸς γενόμενος

(1) Σωκράτης ἐκκλησιαστ. ἱστορ. ἐκδ. Ὁξφ. σελ. 296.

(2) Νίκηφ. Καλίστ. ἐκκληστ. ἱστορ. ἐκδ. Λουτεκ. τομ. II, σελ. 169.

(1) Σωκρ. ἐκκλ. ἱστορ. σελ. 293.

οὐδέποτε ἐπαύσατο νὰ συνδέῃ τὴν φιλοσοφίαν μετὰ τῶν θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ νὰ τρέφῃ πρὸς τὴν φιλόσοφον Ὑπατίαν αἰσθημα εὐγενές, αἰσθημα ὑψηλὸν καὶ μέγα, αἰσθημα, ὅπερ ἀδυνατεῖ νὰ χαρκτηρίσῃ ὁ μὴ ἀναγνοὺς τὰς πλήρεις χάριτος πρὸς αὐτὴν ἐπιστολάς του, ἐν αἷς ὁ Συνέσιος ὡς πολλῶ νεώτερος αὐτῆς ἀποκαλεῖ τὴν Ὑπατίαν μητέρα, ἀδελφὴν καὶ διδάσκαλον. Καὶ οὐ μόνον ζῶσαν σέβεται αὐτὴν καὶ ἐγκωμιάζει, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς μέμνηται τῆς μακαρίας δεσποίνης ὁ εὐδόκιμος ποιητής, ὁ φιλόσοφος πατήρ, ὁ μελίρρυτος, ἠθικώτατος Ἰεράρχης.

Τοιοῦτον ἐν γένει ὑπῆρξε τὸ κλέος τῆς δημοσίας αὐτῆς Διδασκάλου, καὶ τοιοῦτο τὸ στάδιον, ἐν ᾧ ἐξαίρετικῶς ηὐδοκίμησε καὶ ἐπὶ πολὺ ἐδοξάσθη ἡ γενναία Μοῦσα, ἡ Φιλόσοφος Ὑπατία.

Ἀλλὰ πάντες γνωρίζομεν ὅτι ἡ Φιλοσοφία οὐδὲν κοινὸν πρὸς τὸ πλῆθος ἔχει· διότι αὐτὴ πρὸ πάντων δὲν προσπαθεῖ νὰ εὐαρεστήσῃ τὸ πλῆθος ἢ τὴν εὐμένειαν αὐτοῦ ἀπονιώτερον ν' ἀποκτήσῃ· ἐπειδὴ αὐτὴ κατὰ βάθος σπουδάζει καὶ ἐπιστημονικῶς ἐρευνᾷ τὰς πρώτας ἀρχάς καὶ τὰ αἷτια τῶν ὄντων. Ὅσα δὲ πλείοτερον ἡ Φιλοσοφία ἐμβραθύνει εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ περὶ αὐτὸν κόσμου, τοσούτω μᾶλλον μονήρης διατρέχει τὸ στάδιόν της, καὶ τοσούτω ἀπαλλοτριούται τῆς γνώμης, ἣν ἔχει τὸ πλῆθος περὶ τῶν ἐν γένει πραγμάτων. Ἀφοῦ λοιπὸν αὐτὰ τὰ ἀντικείμενα, περὶ ᾧ περιστρέφεται ἡ Φιλοσοφία, παρὰ τοῖς μὴ φιλοσοφοῦσιν ἢ οὐδενός εἰσι λόγου ἄξια ἢ σκοτεινά, πῶς ἄρα συνέρρεον καὶ τὰ πλῆθη καὶ τὰ φύλα εἰς τὴν Ἀλεξανδρείαν σμηνηδὸν πανταχόθεν, ἔν' ἀξιώθωσι τῶν χρησμῶν τῆς νέας ταύτης Πυθίας; Μήπως ἡ ἐποχὴ αὐτῆς τότε μᾶλλον ἢ πρότερον ἦν ἐπιδεκτικὴ τῆς Φιλοσοφίας; οὐχί· διότι ἡ Ἀλεξανδρινὴ Σχολὴ ἀπὸ πολλοῦ ἤδη εἶχε καταπέσει, ζοφερόν δὲ σκότος ἐκάλυπτε τότε τὴν Φιλοσοφίαν, καὶ οἱ ἐνθερμοὶ θεράποντες τῶν ἀρχαίων

δοξασίων, καθόσον ἔβλεπον θριαμβεῦον τὸ ἄπασαν τὴν Ἀνατολὴν πλημμυρῆσαν χριστιανικὸν κύμα, μετ' ἀνεκφράστου τῆς ψυχῆς ἀθυμίας ἐθρήνουν ἐπὶ τῇ παντελεῖ σχεδὸν ἐκλείψει τῆς ὑψηλῆς διδασκαλίας, ἣτις ἐθεωρεῖτο ὑπ' αὐτῶν ὡς τὸ πολυτιμότερον κειμήλιον τῆς ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μὴ πως αἱ γνώσεις τῆς Ὑπατίας ἦσαν περιωρισμέναι, καὶ αὐτὴ ἐπομένως ἦτο τῇ ἐποχῇ της προσιωτέρα; οὔτε τοῦτο· διότι ἡ Ὑπατία ἐγκολπωθεῖσα τὸ σύστημα τοῦ Πλάτωνος συμφώνως πρὸς τὰς ἐπεξηγήσεις καὶ τροποποιήσεις τοῦ Πλωτίνου ἐδίδασκεν αὐτὸ μετὰ τοσαύτης ἐπιτυχίας, ὥστε ἀναμφισβητήτως ἀνεδείχθη κατὰ τὸν ἱστορικὸν Σωκράτην (ὄρα ἀνωτέρω) ὑπερτέρα πάντων τῶν φιλοσόφων τῆς ἐποχῆς της. «Ἀλλὰ καὶ κατὰ τὴν ἄλλην παιδείαν οὐδενὸς δευτέρα ἦν καὶ τὴν ἐγκύκλιον οὐ παρέργως ἐξηλωκυῖα· ἕκαστον γὰρ ᾧ ἐπεδείκνυτο, ὡς μόνον τοῦτο ἡσκηκυῖα ἐφαίνετο. Τοιαύτη πολυμαθεῖα ἐκ παιδῶν συνετράφη.»

Διατὶ λοιπὸν ἡ Φιλόσοφος αὕτη προσεγγίζει τῷ λαῷ πλείοτερον ἀσυγκρίτῳ λόγῳ παντὸς ἄλλου πρὸ αὐτῆς καὶ μετ' αὐτὴν φιλοσόφου; Τοῦτο ἐγένετο· διότι ἐνθεν μὲν συνηνοῦτο ἐν τῇ Ὑπατίᾳ τὸ κάλλος τοῦ σώματος μετὰ τῆς ἀγαθότητος τῆς ψυχῆς της, ἐνθεν δὲ ἐν αὐτῇ συνεδυάζετο τὸ πολὺ βάθος τῶν γνώσεών της πρὸς τὴν τὰς ψυχὰς ἔλκουσαν, συγκινοῦσαν φυσικὴν αὐτῆς εὐγλωττίαν, πρὸς τὴν ἀπαράμιλλον ρητορικὴν της δεινότητα. Οὕτως ἐφωδιασμένη ὑπὸ τῆς δημιουργοῦ δυνάμεως ἡ Ὑπατία, πεπροικισμένη δὲ διὰ τῆς φυσικῆς εὐγλωττίας καὶ βαθέως συναισθανομένη τὴν σπουδαιότητα τῆς ἀπιστολῆς της, ἐξήσκει, ὡς ἦτο ἐπόμενον, ἐπὶ τοῦ περιστοιχοῦντος αὐτὴν δημοσίου καὶ δι' αὐτοῦ ἐπὶ πολλῶν καὶ μεμακρυσμένων χωρῶν μεγίστην ἐπιρροὴν καὶ ποικίλην.

Ἀλλὰ καὶ ἦτο δυνατόν τὸ πολυπληθές συρρέον ἀκροατήριον νὰ μὴ θαυμάζῃ τὸ ὠραῖον καὶ ἐμβριθές τῆς Ὑπατίας φιλόσοφον πρόσωπον, καὶ νὰ μὴ συναισθάνηται τὸ

ὕψος τῶν ἰδεῶν της; Ἦτο δυνατόν οἱ ἀν-
 ἀριθμοὶ μαθηταὶ αὐτῆς νὰ μὴ κατατακυ-
 ριεύωνται ὑπὸ μαγνητικοῦ τινος ἐνθουσια-
 σμοῦ βλέποντες μετὰ θαυμασμοῦ τὴν ζωπ-
 ρὰν ἑκφρασιν τῶν ὀφθαλμῶν τῆς παρθέ-
 νου, οἵτινες ἐνθεν μὲν ἀπεκάλυπτον τὸ ὕ-
 ψος τῆς διανοίας, ἐνθεν δὲ διηρμήνευον
 τὴν ἀγνὴν της καρδίαν; Ἦτο δυνατόν μι-
 κροὶ καὶ μεγάλοι, ἄρχοντες καὶ δημόται
 ἰδίῳ ὧσιν ἀκούοντες τὴν ἐμβριθῆ ἀνά-
 πτυξιν τῶν ὑψηλῶν ἰδεῶν τοῦ Πλάτωνος;
 ἀπὸ στόματος Ὑμηττίου, ἀπὸ χειλέων χα-
 ριστάτων νὰ μὴ καταθέλγωνται, νὰ μὴ
 συγκινῶνται; Καὶ τῷ ὄντι· ἀδύνατον νὰ μὴ
 μένωσιν ἐκθαμβοὶ οὗτοι ἀπέναντι τῆς μεγα-
 λοπρεποῦς καὶ πολυμαθοῦς Ὑπατίας, ἀπέ-
 ναντι τῆς φίλης τῆς ἀληθείας, τῆς δικαιο-
 σύνης, τῆς σωφροσύνης, τῆς σεμνότητος καὶ
 ἀνδρείας. Καὶ ἦτο ἀδύνατον νὰ μὴ λατρεύ-
 ωσιν αὐτὴν ὡς τελείαν τινὰ προσωποίη-
 σιν τῆς ἀρετῆς, νὰ μὴ ἐπικροτῶσιν εἰς τὰ
 μείλεια αὐτῆς ἔπη, καὶ νὰ μὴ ἀπονέμω-
 σιν αὐτῇ ὁμοφώνως τίτλον μέγαν καὶ ὑ-
 ψηλὸν ἀποκαλοῦντες αὐτὴν οὐχὶ Ὑπατίαν,
 οὐχὶ δὲ καὶ φιλόσοφον Ὑπατίαν, ἀλλὰ τὴν
 φιλόσοφον. (1)

Ἀλλ' οὐδὲν δυστυχῶς ἀγαθὸν κακότη-
 τος ἄμικτον! Καὶ ἀληθῶς τὸ αἶσθημα εἰ-
 λεκτινοῦς συμπαθείας καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἀ-
 καθέκτου, ὅπερ ἡ φιλόσοφος Ὑπατία ἐν-
 ἔπνεε τῷ λαῷ καὶ τοῖς ἄρχουσιν, ἐγέννησε
 φυσικὰ καὶ τὸ ἀντίθετον αὐτῷ αἶσθημα, αἶ-
 σθημα, ὅπερ ὁμολογουμένως εἶναι ἡ ρίζα
 πάντων τῶν κακῶν, ἡ πηγὴ παντὸς εἴδους
 συμφορᾶς, τὸ φυτῶριον τῶν ἀνοσιουργημά-
 των, τὸ αἶσθημα δηλονότι τοῦ ἐπαράτου
 φθόνου. Ὁ ἀπαισιώτατον αἶσθημα καὶ κα-
 ταστρεπτικώτατον ταυτοχρόνως! διότι οὐ
 ὑπερδύσαν καταδιώξεις ἀσπίνδως τοὺς
 προφανῶς ὠφελοῦντας τὴν κοινωνίαν, ὡς
 τὴν ἐνάρετον Ὑπατίαν, καὶ ἐπιχειρεῖς πο-
 λυτρόπως νὰ ἀμαυρώσῃ τὰς λαμπροτά-
 τας πράξεις αὐτῶν, οὐ διαφέρων ποσῶς τοῦ
 σκώληκος, ὅστις ἐμφωλεύων κατατρώγει

τοὺς καλλίστους καρπούς. «Καθάπερ αἱ
 καρθαρίδες ἐμφύονται μάλιστα τῷ ἀκμά-
 ζοντι σίτῳ καὶ τοῖς εὐθυαλέσι ρόδοις, οὕ-
 τως ὁ φθόνος ἀπτεται τῶν χρηστῶν καὶ
 αὐξομένων πρὸς ἀρετὴν καὶ δόξαν. (1)
 Καὶ πράγματι.

Ἡ Ὑπατία, εἰ καὶ δὲν ἠσπάσθη τὸν
 Χριστιανισμόν, ἀλλ' ἔμεινε μέχρι τέλους
 πιστὴ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἀρχάς, ἐν αἷς
 ἐγεννήθη καὶ ἀνετράφη, οὐχ ἥττον ἢ διδα-
 σκαλία αὐτῆς ἦτο πλήρης ὑψηλῆς ἠθικῆς,
 αἱ δὲ ιδέαι τῆς Ὑπατίας τὰ μάλα συνῆ-
 δον τῷ πνεύματι τῷ χριστιανικῷ, καὶ πρὸ
 πάντων διήγε βίον ὅπως ἀγγελικὸν ἐν
 τῷ σώματι. Καὶ ὁμῶς οἱ μοχθηροὶ μιμηταὶ
 τοῦ Μελίτου καὶ τοῦ Ἀνύτου, τὰ γεννήμα-
 τα ἐχιδνῶν, παρουσιάζονται, ὡς συνήθως,
 ὑπὸ τὸ πρόσχημα τοῦ θρησκευτικοῦ ζήλου,
 ὑπὸ τὴν εὐπρόσωπον πρόφασιν τοῦ ἐθνι-
 σμοῦ, τῆς φιλοπυτρίας, ὑπὸ τὴν εὐλογον
 ἀφορμὴν τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἀληθείας (!)
 καὶ παροξύνουσι τοὺς χυδαίους, ὡς κύνας,
 καὶ αὐτοὺς τοὺς ἀπειροκάλους ἄρχοντας, ἵνα
 κατασπαράξωσι τὴν εἰδωλυλάτριν, κατα-
 συντρίψωσι τὰ ἀρχαῖα, ἵνα καταστρέψωσι
 τὴν Φιλοσοφίαν, λέγοντες ἐν ἑαυτοῖς τὸ
 τοῦ Σολομῶντος «ἐνεδρεῦσώμεν τὸν δέ-
 καιον ὅτι θύσχηστος ἡμῖν ἐστὶ· βαρὺς
 ἐστὶν ἡμῖν καὶ βλεπόμενος· δεῦτε ἀπο-
 κτείνωμεν αὐτὸν καὶ κατάσχωμεν τὴν
 κληρονομίαν αὐτοῦ. Εἰς τοιοῦτους χριστι-
 ἀνοὺς ὀρθοδόξους ἐφαρμόζεται βέβαια τὸ
 τῆς ἱερᾶς Γραφῆς «Τοῖς χεῖλεσί με τιμᾷ
 ὁ λαὸς οὗτος, ἡ δὲ καρδία αὐτοῦ πόρρω
 ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ.»

Τὸ αἶσθημα τοῦτο τοῦ φθόνου ὑποκώφως
 ἀναπτυχθὲν καὶ ἱεροκρυφίως, ἐγένετο φα-
 νερόν ἐν ἔτει 445 ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ
 Μικροῦ, αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινου-
 πόλεως. Τὴν ἀφορμὴν δὲ τοῦ τραγικοῦ τέ-
 λους τῆς Ὑπατίας ἔδωκε δεινὴ ἔρις τοῦ
 Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίλλου πρὸς
 τὸν Ἐπαρχὸν αὐτῆς Ὁρέστην ἐνεκα δι-
 νέξεων γενομένων μεταξὺ Ἰουδαίων καὶ

(1) Λόγος Κ. Καλλιάρχου.

(†) Πλουτάρχου.

Χριστιανῶν, καθ' ὃς οὐκ ὀλίγον ἔρρευσεν ἑκατέρωθεν αἷμα. Ὁ ἄστατος ὄχλος τῆς Ἀλεξανδρείας κατ' ἀρχὰς τῶν διενέξεων τούτων συνταχθεὶς μετὰ τοῦ Πατριάρχου ἔλαβεν ἔπειτα τὸ μέρος τοῦ Ἐπαρχοῦ Ὁρέστου, καὶ τελευταῖον ὑπέκυψε πάλιν εἰς τὰ νεύματα τοῦ Κυρίλλου· ὁ λαὸς τῆς πόλεως ταύτης βλέπων τὴν μεγάλην οἰκειότητα τῆς Ὑπατίας πρὸς τὸν ἄρχοντα τῆς Αἰγύπτου καὶ νομίζων ὅτι ἡ φίλη αὕτη τοῦ Ἐπαρχοῦ ἀπέτρεπεν αὐτὸν ἀπὸ τῆς συμφιλίωσης αὐτοῦ πρὸς τὸν Πατριάρχην ἔπνεε μένεα κατὰ τῆς σοφῆς, τῆς χρηστῆς καὶ τῆς ἀθώας παρθένου. Λέγεται μάλιστα ὅτι καὶ ὁ Κύριλλος διαβαίνων ποτὲ ἔμπροσθεν τῆς οἰκίας τῆς Φιλοσόφου εἶδε πολὺν ὄχισμὸν πρὸς ταῖς θύραις αὐτῆς ἕνεκα πληθὺς ἀνδρῶν καὶ ἱππῶν τῶν μὲν προσερχομένων, τῶν δὲ ἀναχωρούντων καὶ ἄλλων πάλιν ἐκεῖ ἱσταμένων, ἐρωτήσας δὲ διατί τόσον πλῆθος ἀθροίζεται καὶ τόσος θόρυβος γίνεται κατὰ τὴν οἰκίαν ταύτην καὶ μαθὼν ὅτι ἐκείνη τῇ ὥρᾳ ἐδίδασκεν ἡ Ὑπατία, ἐδήχθη, λέγεται, τὴν ψυχὴν βλέπων τὴν φίλην τοῦ ἀσπόνδου ἐχθροῦ του πανευφημιζομένην, καὶ ταχέως συνέλαβε δῆθεν κατὰ τῆς ἀγνῆς Ὑπατίας ἀνοσιώτατον σχέδιον.

Ὁ σοφώτατος ὁμῶς Φώτιος (1) καὶ ἄλλοι ἱστορικοὶ δὲν παραδέχονται ταύτην τὴν μαρτυρίαν, τὸ δὲ τραγικὸν γεγονός, ὅπερ κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους τὸν κόσμον κατέπληξεν, ἀποδίδουσιν εἰς τὸ ἔμφυτον τῶν Ἀλεξανδρέων θράσος καὶ στασιῶδες. Πλὴν, καὶ τοι ὁ Κύριλλος δὲν ἐνέχεται, ὡς πιστεύω, εἰς τὸ ἀπάνθρωπον κίνημα τὸ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του καταμαυρώσαν τὸν Ἀλεξανδρινὸν Κλήρον, οὐχ ἦττον οἱ αὐτοῦργοι καὶ πρωταῖτις τῆς ἀνηκούστου πράξεως ταύτης τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου τὸ ὄνομα ὡς σύνθημα ἔλαβον. Καὶ ὑπὸ τοιαύτην σημαίαν συναθροισθέντες ἄνθρωποι πολλοὶ, οἵτινες ἐν τῇ παραφορᾷ αὐτῶν ἐλησμόνησαν ὡς ὀρθόδοξοι, ὅτι «ἀλλότριον

ἐστὶ παντελῶς τῶν φρονούντων τὰ Χριστοῦ φόροι καὶ μάχαι καὶ τὰ τούτοις παραπελήσια» (1), ἄνθρωποι, οἵτινες τὴν ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ θρησκείαν εἰς ὄργανον ἰδιοτελῶν παθῶν καὶ φανατικῶν δοξασιῶν μετατρέψαντες, τὴν δὲ ὑπερβάλλουσαν δόξαν τῆς Ὑπατίας φθονήσαντες, ἄνθρωποι τέλος θηριώδεις μὴ αἰσθανόμενοι πόσον ἄνανδρόν ἐστὶ τὸ ἐπιτίθεσθαι κατὰ γυναικὸς, συνέλαβον καὶ ἐξετέλεσαν τὸ ἀνοσιώτατον τῶν ἀνοσιουργημάτων, ὅπερ κατεκλήιδωσε τὴν Βυζαντινὴν αὐτοκρατορίαν, κατεμόλυνε τὴν Χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, κτεσπίλωσε τὴν ἐλληνικὴν ἱστορίαν, προσέβαλε τὴν ἀνθρωπότητα πάσαν.

Ἐν μιᾷ λοιπὸν τοῦ Μαρτίου ἡμέρᾳ τοῦ 416ου ἔτους μανιώδη ὄντα μορφήν καὶ ὄνομα μόνον ἀνθρώπων φέροντα ὀδηγοῦνται ὑπὸ τοῦ ἀναγνώστου τῆς Ἐκκλησίας Ἀλεξανδρείας Πέτρου, ἀπαρνησαμένου πᾶν δσιον καὶ ἱερὸν αἶσθημα, ἐνεδρεύουσι τὴν θυγατέρα τοῦ Θεῶνος, τὴν σοφὴν Ὑπατίαν, ἐπανερχαμένην εἰς τὴν οἰκίαν τῆς, ἀποσπῶσιν αὐτὴν ἐκ τοῦ ὁχήματος καὶ τὴν ἀναγκάζουσι νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ. Ἀλλὰ ποῦ σύρουσιν αὐτὴν τόσον βαρβάρως, τόσον βαναύσως, τόσον ἀσπλάγχχνως, ἵνα θυσιασθῇ; Ἡ Ὑπατία ἀπάγεται εἰς μέρος, ἐνθα ψάλλεται ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ ἐνθα τελεῖται αἰὲ ἀναίμακτος θυσία ἀντικαταστήσασα τὰς ἀπανθρώπους θυσίας· ὀδηγεῖται ἐν ἄλλοις λόγοις εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν κατὰ τὰς ἀγίας ἡμέρας τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς! Καὶ ἐκεῖ παραβαίνοντες οἱ ἀσεβεῖς πάντα νόμον θεῖον καὶ ἀνθρώπινον γυμνοῦσιν αὐτὴν, χλευάζουσι καὶ περιυβρίζουσι. Τὸ ἄβρὸν καὶ ὠραῖον σῶμα ἐκεῖνο κατακερματίζεται· τὰ δὲ μέλη θερμὰ ἔτι καὶ πάλλοντα σύρονται κτηνωδῶς ὑπὸ τοῦ φανατικοῦ ὄχλου ἐκείνου διὰ μέσου τῶν ἀγυιῶν τῆς πόλεως, εἶτα συλλέγονται καὶ ἐμβάλλονται εἰς ἀνόσιον πῦρ καὶ κατακαίονται ἐν Κιναρῶνι! Καὶ οὕτω τραγικῶς δολοφονη-

(1) Ἐν Μυριοβίβλῳ ἀναγν. 49 ff

(ΟΜΗΡΟΣ ΦΤΛ. Η΄.)

(1) Σωκρ. Ἐκκλησ. ἱστορ. σελ. 296.

θεῖσα ἐν ἡλικίᾳ ἀκμαίᾳ, 40 περίπου ἐτῶν, ἐκλείπει ἡ διασημοτάτη γυνή, ἡ ἀγνή καὶ ὡραία παρθένος, ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, θυμῷ γενομένη ἐπιτάφιον τῆς πολυθείας! Μετ' αὐτῆς δὲ καταρρέει τὸ οἰκοδόμημα τῶν προαιωνίων ἰδεῶν συγχωνευθὲν ἐν τῷ τοῦ Χριστιανισμοῦ μεγαλοπρεπῶς ἀνυψουμένῳ μεγάρῳ.

Τίνος ἐξ ἡμῶν, Κύριοι, εὐγενεῖς μου Κυρίαι, τίνος ἐξ ἡμῶν δὲν σπαράσσεται ἡ καρδία ἐπὶ τῷ σκληροτάτῳ θανάτῳ τούτῳ; Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν θλίβεται ἤδη ὅτι ἡ ἡμετέρα Φιλόσοφος ἀφηρητάσθη προῶς ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ γενεᾶς ὁλοκλήρου ὑπὸ τῆς παρθένου αὐτῆς καταγοητευθείσης; Τίς δὲν θαυμάζει τὴν Ἑλληνίδα ταύτην ὅτι μετὰ γυναικειᾶς αὐταπαρνήσεως ἀφωσιώθη εἰς προσφιλεῖς δοξασίας καὶ μετ' ἀνδρικῆς γενναιότητος τὸν κόσμον κατέλιπε; Καὶ τίς δὲν εὐγνωμονεῖ τέλος αὐτὴν ὅτι παρέδωκεν ἡμῖν ἀφθαρτον κληροδόμημα τὸ μετὰ καρτερίας καὶ μέχρι θανάτου ἐμμένειν σταθερῶς, ἀκλονήτως ἐν τῇ εἰλικρινεῖ καὶ μετὰ ζήλου ἐκτελέσει τῶν οἰκείων ἐκάστῳ καθηκόντων, ἀφοῦ ἐκλείσει τὴν ἑλληνικὴν φιλοσοφίαν κατὰ τὸν πέμπτον μετὰ Χριστὸν αἰῶνα διὰ τῆς ἀρετῆς καὶ τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῆς; Πάντες ὀφείλομεν νὰ ἐκδηλώσωμεν λύπην ἐπὶ τῷ ἀδικωτάτῳ αὐτῆς θανάτῳ, πάντες ἡμεῖς, οἵτινες ἔχομεν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν τὸν βίον καὶ τὴν διδασκαλίαν αὐτῆς, ναί, πάντες ὀφείλομεν τῇ Ὑπατίᾳ εὐχαριστίας ὅτι γενναίως ὑπὲρ τῶν πατροπαραδότων ἀγαθῶν ἠγωνίσαστο, καὶ πάντες ὀφείλομεν πρὸς αὐτὴν πλείστας χάριτας ὅτι τῇ τῆς φιλοσοφίας λατρείᾳ πιστοτάτῃ ἐμμείνας ὑπῆρξεν ἡ δόξα καὶ τὸ κλέος Σχολῆς, ἧς αἱ ἀρχαὶ καὶ τὸν παλαιὸν ἐδόξασαν κόσμον, ἀλλὰ καὶ εἰς ἑτέραν διδασκαλίαν εἰσδύσασαι ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ τὴν νομιζομένην καταστροφὴν νὰ διατρέχωσι τὴν θριαμβευτικὴν των πορείαν ὑπὸ μορφὴν νέαν καὶ ὑψηλοτέραν.

Ἀλλὰ πρὸ πάντων ὑμεῖς, φίλοι νεάνιδες, ὑμεῖς πρὸ πάντων ὀφείλετε πρὸς τὴν

σεμνὴν Ὑπατίαν ζωηροτάτην εὐγνωμοσύνην ὅτι τοσαῦτα ὑπὲρ τοῦ γένους ἡμῶν διεπράξατο καὶ ὅτι τὰ ὄντως ἀνδρικά αὐτῆς ἔργα χρυσοῖς γράμμασιν ἐγκεχαρᾶγμένα ἐν ταῖς δέλτοις τῆς πατρίου ἡμῶν ἱστορίας καὶ τῇ ἀθανασίᾳ παραδοθέντα πρόκεινται ὑμῖν ἤδη, ταῖς ἀπογόνους ἐκείνης, σπουδαῖα μαθήματα πρὸς μελέτην καὶ ἀγαστὰ ὑποδείγματα εὐσεβείας καὶ ἑλληνοπροεποῦς ἀρετῆς πρὸς ἀπομίμεισιν.

Γνωρίζετε βεβαίως, Κυρίαι, ὅτι οἷαν θέσιν κατέχει ἡ καρδία ἐν τῷ ἀτόμῳ, καὶ οἷαν ἐπιρροὴν αὕτη ἐξασκεῖ ἐπὶ τούτου, τὴν αὐτὴν θέσιν κατέχει καὶ ἡ γυνὴ ἐν τῇ κοινωνίᾳ καὶ τὴν αὐτὴν ἐπιρροὴν ἐξασκεῖ τὸ γυναικεῖον φύλον ἐπὶ τοῦ ἔθνους. Ἡ γυνὴ λοιπὸν εἶναι ἡ καρδία τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὅταν τις περὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τοῦ γυναικείου φύλου φροντίζῃ καὶ περὶ τῆς ἀναπτύξεως αὐτοῦ μεριμνᾷ, ὁ τοιοῦτος μεριμνᾷ καὶ φροντίζει περὶ τοῦ ἀληθοῦς πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος αὐτοῦ, περὶ τῆς ἀληθοῦς προόδου τοῦ ἔθνους. Ἀλλ' ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς ἀποκτᾶται μᾶλλον διὰ τῆς μορφώσεως τῆς καρδίας, τῆς ἑδρας ταύτης τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν, ἐξ ἧς ἀπορρέει ἡ ἀρετὴ καὶ ἡ κακία, ἡ διὰ τῆς ἀναπτύξεως τῆς διανοίας.

Ἀναπτύσσετε λοιπὸν τὴν διάνοιάν σας, ὡς δύνασθε, διὰ τῆς παιδείας, ἀλλὰ κρατύνετε τὴν ψυχὴν σας διὰ τῆς ἠθικῆς, διὰ τῆς θρησκείας, καὶ προσπαθεῖτε νὰ ἀποκτήσῃτε τὰς ἀρετὰς ἐκείνας τὰς οὐρανίας, τὴν ὑπομονὴν δηλονότι, τὴν σεμνότητα, τὴν σωφροσύνην καὶ τὸ βαθὺ αἶσθημα τῆς χριστιανικῆς ἐλπίδος τε καὶ ἀγάπης, οἵτινες δύνανται νὰ καταστήσωσι γλυκὺν, ὅσον ἔνεστι, τὸν βίον σας τὸν παρόντα. Διότι ἡ πεπαιδευμένη γυνή, καὶ ὅλην τὴν σοφίαν ἐν τῷ νῷ ἔαν φέρῃ, δὲν δύναται διὰ τῆς παιδείας καὶ μόνον νὰ ᾔναι, νὰ θεωρῇται καὶ ἀληθῶς πεπολιτισμένη, ἀλλὰ μὴ συνάμα ἔχῃ καὶ τὴν καρδίαν μεμορφωμένην, ἢ μὴ διατελῇ δηλονότι ὑπὸ τὸ κρα-

τος τῆς ἀγαθότητος, τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς μετριοφροσύνης.

Καὶ ἀληθῶς, Κυρίαί, τί χρησιμεύει ναὸς ἀγλὰς καὶ ὑψηρῆς, πρότυπον ἀπαράμιλλον ἀρχιτεκτονικῆς τελειότητος, ὅταν ἐγκλείῃ, ὡς ἀντικείμενον τῆς λατρείας, εἰδωλὸν ἀψύχου, φαντασιώδους καὶ ἀτελεστάτης θεότητος, ἀναξίας τοῦ ἀνθρωπίνου μεγαλείου; ἐν ἄλλαις λέξεσι, τί ὠφελεῖ σῶμα ὠραῖον ἄνευ ψυχῆς ὠραίας; Εἰς τί συντελεῖ ὁ ἐξωτερικὸς χρυσοῦς ἱματισμὸς τῷ ἀνθρώπῳ, ὅταν ἡ ψυχὴ αὐτοῦ ᾔηται μαύρη, ἀχρευστάτη; Τί ἐνίνησι τὸν ἄρρωστον ἢ χρυσῇ κλίνῃ; Οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὁμοιάζουσι τάφοις κεκονιαμένοις, οἵτινες ἐξωθεν μὲν φαίνονται ὠραῖοι, ἐσωθεν δὲ γέμουσι πάσης ἀκαθαρσίας· ἔστε λοιπὸν ἀείποτε φρόνιμοι καὶ σεμναί, ὡς ἡ σωφρονεστάτη φιλόσοφος Ὑπατία, καὶ ἀκέραιαι, ὡς αἱ περισσεύσαι, ἀπογεύουσαι πάντοτε πᾶν ὅ,τι ἐστὶν ἐπικίνδυνον εἰς τὴν ἀγνότητά τῶν ἡθῶν σας, πᾶν ὅ,τι ἐπαπειλεῖ τὴν ρεαλικὴν ἀθωότητά σας, τὴν τῆς ψυχῆς σας γαλήνην, καὶ πᾶν ὅ,τι προετοιμᾷ τὴν οἰκογενειακὴν δυστυχίαν.

Ἀναπέμπετε καθ' ἡμέραν πρὸς τὸν Θεὸν εὐλογίας, τὴν βαθεῖαν εὐγνωμοσύνην, ὅτι ἡξιώθητε νὰ βιοῖτε ἐν πολὺ καλλιτέροις χρόνοις παρὰ τὰς Προμήτορας ὑμῶν καὶ Προγόνους, ὅτε ἡ φίλη Πατρίς μας, ὡς μὴ ὤρελεν, ἦτο οἶονεὶ σινική χώρα ἀπὸ τοῦ πεφωτισμένου κόσμου κεχωρισμένη διὰ τοῦ στυγεροῦ τείχους τῆς δεσποτείας! Ναι, φίλαι μαθήτριά, πρότερον ἢ γυνή, καὶ μέχρι τῆς χθὲς ἀκόμη, ἔζη κατὰ κλειστας, μόνη, μεταξὺ τῶν τεσσάρων τοίχων τοῦ αἴκου, οἱ δὲ ἐκατέρωθεν παραστάται τῆς θύρας αὐτοῦ ἦσαν αἱ ἡράκλειοι στῆλαι, ἐνῶ σήμερον ὑμεῖς νεάνιδες τὰς τῆς τρυφερᾶς νεότητος ὥρας καταναλίσκετε ἐν λαμπρῷ παρθεναγωγείῳ πρὸς ἐκμελέτησιν τῶν ἐπωφελῶν συγγραμμάτων τῶν ἐνδόξων ὑμῶν προγόνων καὶ τῆς θείας θρησκείας, ὅπως μετὰ τῆς εὐγενείας τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἀγαθότητος τῆς καρδίας

ἐνώσητε τὰ διανοητικὰ ὑμῶν φῶτα, ἵνα ἐστεροῦντο αἱ Πρόγονοί σας. Βλέπετε λοιπὸν πόσῳ εὐτυχέστεραί ἐστε ὑμεῖς σήμερον τῶν ὑμετέρων Προγόνων; Ὅθεν εἰς ὑμᾶς ὑπολείπεται ἤδη νὰ ἐφαρμόσητε εἰς τὸν βίον σας πᾶν ὅ,τι ἐδιδάχθητε καλὸν καὶ ὠφέλιμον δεικνύουσαι διὰ τῶν πραγμάτων, διὰ τῆς ἐντίμου διαγωγῆς σας, ὅτι πολὺ διαφέρετε πλείστον ἄλλων ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἀληθῆ παιδευσίν σας, τὴν εὐσέβειαν καὶ ἐν γένει κατὰ τὰ καλὰ ἔργα.

Εἰς πᾶσαν πρᾶξίν σας ἐνθυμεῖσθε τὴν Πίστιν σας τὴν ἀγίαν, τὴν φιλότατην Πατρίδα, καὶ τὸν εὐγενῆ ἐθνισμόν σας· ἐν ἀνάγκῃ δὲ θυσιάζετε ὑπὲρ αὐτῶν πᾶν ἀτομικόν σας συμφέρον. Εὐγνωμονεῖτε ἐφ' ὅσον ζῆτε τὴν τὸ εὖ καὶ καλῶς ζῆν διδάξαν ὑμᾶς σεβαστὴν Διευθύντριά, διὰ τὴν ὑπὲρ ὑμῶν ἰδιάζουσαν μητρικὴν αὐτῆς πρόνοιαν. Εὐγνωμονεῖτε τοὺς τῆς Σχολῆς Εὐεργέτας, τοὺς Προστάτας αὐτῆς καὶ Ἐφόρους, διὰ τὰς περὶ ὑμῶν μεγάλας καὶ πολυτίμους αὐτῶν φροντίδας. Εὐγνωμονεῖτε τοὺς ἀγαθοὺς Γονεῖς σας, οἵτινες ἐν πόνοις πολλοῖς, καὶ ἐν κινδύνοις πολλάκις ἐμόχθησαν καὶ μοχθοῦσιν ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας συντηρήσεως, ὑπὲρ τῆς δεύσεως ἀνατροφῆς σας καὶ ὑπὲρ τῆς μελλούσης ὑμῶν εὐτυχίας. Μίμνησθε δὲ φιλοφρόνως καὶ πάντων τῶν Διδασκάλων ὑμῶν, οἵτινες, ὡς τὸ πλεῖστον, συνήργησαν εἰς τὴν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν ὑμῶν ἀνάπλασιν.

Ὑμεῖς δὲ τέλος, ὦ φίλαι καὶ ἀδελφαί μου μαθήτριά, αἱ ἀποχωροῦσαι σήμερον τοῦ Σχολείου καλῶς λίαν μεμυρωμέναι καὶ σκοπίμως κατηρτισμέναι, προσέλθετε ἤδη μετὰ πολλοῦ σεβασμοῦ πρὸς τὸν σεβασμιώτατον Μητροπολίτην, ἵνα λάβητε παρ' αὐτοῦ τὰς πατρικὰς εὐλογίας, ἵνα παραλάβητε δι' αὐτοῦ παρὰ τῆς Μητρὸς ὑμῶν ἐκκλησίας τοὺς μισθοὺς τῶν πόνων σας, τὸ ἐπίζηλον ἀποφοιτήριόν σας· ὑποστρέφουσαι δὲ εἰς τὰς φιλότατας οἰκογενείας σας ἄγναι καὶ ἀθῶαι, ὅπως ὑπῆρχετε ἐκπαλαι, τελειότεραι ὁμῶς διανοητικῶς καὶ χρησιμώτεραι, ἐναποθέσατε τὸ ἀποφοιτη-

τῆριον τοῦτο ἐπιμελῶς καὶ ἀξίως μεταξὺ τῶν πολυτίμων σας κειμηλίων. Βεβαίως ὁσάκις θὰ βλέπητε τὸ ἀποφοιτητήριον τοῦτο, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλον τὸν ὑπόλοιπον βίον σας, θὰ ἀναπολῆτε μετ' εὐφροσύνης εἰς τὴν μνήμην σας τὰς εὐδαίμονας ὥρας τοῦ μαθητικοῦ σας σταδίου καὶ τὰς εὐτυχεῖς στιγμὰς ταύτας, αἵτινές εἰσι μόνον χαρμύσουνοι καὶ ἀμιγεῖς λύπης. Τὸ ἀποφοιτητήριον τοῦτο, εἰ καὶ εἶναι ἀπλοῦς μόνον χάρτης, δὲν ἔχει ὅμως τὴν εὐτελεῖαν, τὴν φαινομένην ταύτην ἀξίαν, καθὼς οὐδὲ κλάδος δάφνης τυχαίως ὑπὸ διαβάτου κοπτόμενος ἔχει τινὰ ἀξίαν, ἀλλ' ὅταν ὁ κλάδος οὗτος δίδωται δημοσίᾳ ὡς βραβεῖον τοῦ ἡρώισμοῦ, ὡς ἀριστεῖον τῆς παιδείας, ὡς ἄθλον τῆς τέχνης, ὡς στέφανος τῆς ἀρετῆς, ὅ τότε ὁ κλάδος οὗτος εἶναι καὶ τῶν βαρυτιμοτάτων ἀδαμάντων πολυτιμότερος. Ἡ ἀληθὲς λοιπὸν, ἡ ἠθικὴ τοῦ ἀποφοιτητηρίου τούτου ἀξία εἶναι ἀνεκτίμητος. Διὰ τοῦτο ὑμεῖς ἀξιωθεῖσθε τούτου δικαίως ἀντὶ πολλῆς ἐπιμελείας καὶ μόχθων καὶ ἀντὶ μεγάλης δαπάνης, φιλοτιμείσθε, ὡς δύνασθε, ἵνα καὶ εἰς τὸ μέλλον τιμήσῃτε ἐαυτὰς καὶ τὸ ἀποφοιτητήριον τοῦτο διάγουσαι ἐναρέτως, σεμνοπρεπῶς, φιλοπόνως, ὡς ἡ φιλόσοφος Ὑπατία, καὶ γιγνόμεναι εἰς τὰς νεωτέρας ὑμῶν καλὸν καὶ ἀξιομίμητον παράδειγμα τῆς χρηστότητος καὶ ἐπιμελείας, τῆς διανοητικῆς μορφώσεως καὶ τῆς ἠθικῆς σας. «Τῆς ἀρετῆς γὰρ ἄθλον ἡ τιμὴ καὶ ἀπονέμεται τοῖς ἀγαθοῖς.» (1)

(1) Ἀριστοτέλ. Ἠθικ. 4, 3.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΜΕΣΩΝ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΛΟΥΝΤΩΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΥΠΟ Α. ΚΟΥΡΝΙΑΚΤΗ.

Εἰλικρινῶς σὰς ὁμολογῶ ὅτι ἐπὶ πολλῷ ἐσκέφθην συλλογιζόμενος τὴν ἐντύπωσιν ἣν σὰς ἐπροξένησεν ὁ τίτλος τῆς ὁμιλίας μου. Ἦκουα τὸν μὲν νὰ λέγῃ ὅτι εὐτυχία ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ δὲν ὑπάρχει καὶ ὅτι ὀλίγοι εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς οἱ δυνάμενοι νὰ ὀνομασθῶσιν εὐτυχεῖς· τὸν δὲ νὰ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐὰν ὑπάρχῃ τρόπος νὰ ᾖναι τις εὐτυχής, ἀπαιτεῖται μεγάλη μάθησις ὅπως κατορθώσῃ τις τοῦτο καὶ ὅτι ἡ ἐφεύρεσις αὕτη θὰ ᾖτον τῇ ἀληθείᾳ ἢ πολυτιμότερα ἀνακάλυψις τῆς ἐποχῆς ἡμῶν.

Ἰδοὺ, κύριοι, τὰ διάφορα αἰσθήματα ἃ τινὰ ἐπηρεάζουσιν τὸ πνεῦμά σας, τὸ αἰσθάνομαι, τὸ μαντεύω· θέλω λοιπὸν ἀπ' ἀρχῆς τῆς ὁμιλίας ταύτης ἀπαντήσῃ εἰς ὅλας τὰς ἀντιρρήσεις ἡμῶν καὶ ἐκθέσῃ καθαρῶς τὸ σχέδιόν μου ὅπως προλάβω πᾶσαν παρεξήγησιν καὶ πᾶσαν ἄδικον παρενόησιν.

Δὲν ἔχω, κύριοι, τὴν ἀξίωσιν νὰ σὰς ὑποδείξω τὸ μυστικὸν τοῦ νὰ ᾖναι τις εὐτυχής. Ἡ εὐτυχία εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῶν νομιμωτέρων ἡμῶν ἐπιθυμιῶν καὶ ἡ συνεχὴς ἡμῶν μέριμνα· ἐκ γενετῆς μέχρι θανάτου ἐπιδιώκομεν αὐτὴν καὶ σπανίως τὴν ἀπολαμβάνομεν.

Ἐξ ἄλλου, ὁ βίος εἶναι δυστυχῶς ἀναμειγμένος μὲ τόσας περιπετείας, ὥστε οὐδεμίαν φρόνησιν, οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην ἱκανότην δύναται ν' ἀπαλλάξῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς κοινῆς δυστυχίας. Πότε μὲν αἱ τρομεραὶ ἐκείναι ἀσθένειαι αἵτινες μᾶς ἀφαιροῦν ἀπροσδοκῆτως πᾶν ὅ,τι ποθητὸν ἔχομεν ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης· πότε δὲ οἱ οἰκογενειακοὶ περισπασμοὶ οἵτινες ἐπασχολοῦν καὶ καταθασανίζουσιν τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπαρξιν ἡ-